IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 7,245
SPECIAL ISSUE

NAVOIY VILOYATINING TURIZM SOHASIDAGI O'ZIGA XOS YO'NALISHLARI

Ramatov Murat Qalvayevich

Navoiy Davlat Pedagogika Instituti tarix fakulteti 3-kurs talabasi

Annotatsiya

Maqolada tarixiy-madaniy turizm tushunchasi, uning turizm sohasidagi o'rni o'ziga xos jihatlari ochib berilgan. Tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirish imkoniyatlari va istiqbollari tahlil qilingan.Kalit so'zlar: turizm, tarixiy-madaniy turizm, tarixiy yodgorlik, statistika, madaniy meros, turistik mahsulot, qayta tiklash.

Kalit so'zlar

Turizm, tarixiy-madaniy turizm, tarixiy yodgorlik, statistika, madaniy meros, turistik mahsulot, restavratsiya.

Аннотация

В статье рассмотрено понятие историко-культурного туризма, его особенности в сфере туризма. Проанализированы возможности и перспективы развития историко-культурного туризма.

Ключевые слова

Туризм, историко-культурный туризм, исторический памятник, статистика, культурное наследие, туристский продукт, реставрация.

Annotation

The article describes the concept of historical-cultural tourism, its special aspects in the field of tourism. The possibilities and perspectives of the development of historical and cultural tourism have been analyzed.

Key words

Tourism, historical-cultural tourism, historical monument, statistics, cultural heritage, tourist product, restoration.

Turizm industriyasi jahon xo'jaligining yetakchi tarmoqlaridan biri bo'lib, milliy iqtisodiyotga yuqori daromad keltiradigan istiqbolli soha hisoblanadi. Turizm dunyo yalpi ichki mahsulotining taxminan 5%ini tashkil etadi, rivojlangan mamlakatlarda deyarli 10% aholi turizm sohasida band. COVID-19 pandemiyasi oqibatida turizm sohasi eng katta talafot ko'rgan tarmoqlardan hisoblanadi. Jahon turizm tashkiloti (UNWTO)ning ma'lumotlariga ko'ra, 2020 yilda xalqaro turizm 72%ga yoki turizm xizmatlaridan tushumlar 1,1 trillion dollarga kamayib, 1990 yil darajasiga tushib qoldi. Natijada 935 mlrd. dollar miqdorida eksport daromadlari yo'qotildi . Ma'lumki, 2020yil 16 martdan mamlakatimiz tashqi va ichki turistlar uchun yopilgan edi. Oqibatda 1,5 mingdan ortiq turoperator, 1,2 mingta mehmonxona o'z faoliyatini to'xtatdi. Bular, gidlar, milliy hunarmandchilik, ziyoratgoh

va sihatgohlar, umumiy ovqatlanish, transport va boshqalar bilan qo‘shib hisoblaganda 250 mingdan ortiq aholi daromadiga jiddiy ta’sir qildi. O‘zbekistonda tarixiy yodgorliklar, ulug‘ ajdodlarimizning yuksak iste’dodi bilan bunyod etilgan obidalar, muqaddas qadamjolar kabi 7 ming 300 dan ortiq madaniy meros obyektlari mavjud va ularning aksariyati YUNESKO ro‘yxatiga kiritilgan. Shu sababli, keyingi yillarda davlatimiz tomonidan mazkur yo‘nalishni rivojlantirish bo’yicha ko‘plab normativ huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 6-apreldagi “Turizm, sport va madaniy meros sohalarida davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to‘g‘risida” gi PF-6199 sonli Farmoni ga binoan Turizm va sport vazirligi huzurida Madaniy meros agentligi tashkil etildi. Moddiy madaniy meros obyektlarini aniqlash, hisobga olish, muhofaza qilish, targ‘ib qilish davlat reyestri, elektron katalogi, davlat kadastrini yuritish, qo‘riqlanadigan tegralarini belgilash hamda sohada davlat nazoratini amalga oshirish kabilar agentlikning asosiy vazifalari sifatida belgilanganligi mamlakatimizda tarixiy-madaniy turizmni yanada rivojlantirishga oid tizimli ilmiy-metodologik tadqiqotlar olib borish muhim.Shunday qilib, tarixiy-madaniy turizmning hozirgi holatini, uni rivojlantirish istiqbollarini va milliy iqtisodiyotga ta’sirini tahlil qilish dolzarbdir. Bunda eng avvalo “tarixiy-madaniy turizm” tushunchasining mazmunini aniqlash lozim.Mavzuga oid adabiyotlar sharhi .

Ta’kidlash kerakki, hozirgi pandemiya sharoitida turizm infratuzilmasini tashkil qiluvchi tarmoqlarni inqirozdan saqlab qolish borasida ko‘plab mualliflar o‘rtasida yagona tushuncha mavjud emas. Fikrimizcha bu borada hali olib borilishi kerak bo‘lgan tadqiqotlarning ko‘lami keng bo‘lib, turizm tarmoqlari rivojlanishini ta’minlashimizda xalqaro tajribalarni ham hisobga olishimiz lozim.Iqtisodiy adabiyotdlarda tarixiy-madaniy turizmga oid masalalar qator olimlar tomonidan o‘rganilgan va turlicha ta’riflar berilgan. Gollandiyalik tadqiqotchi Richard Greg tarixiy-madaniy turizmni “kishilarning o‘z madaniy ehtiyojlarini qondirish uchun yangi ma’lumotlar va tajriba to‘plash maqsadida odatiy yashash joyidan uzoqda joylashgan madaniy, diqqatga sazovor joylarga borishi” deya ta’riflaydi. Rossiyalik mutaxassis Y.V. Kolotova tarixiy-madaniy turizmni “mamlakatning barcha imkoniyatlarini o‘z ichiga olgan an’ana va urf-odatlari, uy xo‘jaligining o‘ziga xos xususiyatlari bilan bog‘langan ijtimoiy-madaniy muhit salohiyati” deya ta’riflaydi. I.T. Frolova esa tarixiy madaniy turizmga global miqyosda xalqlarni bir-biriga yaqinlashtiruvchi omil va vosita sifatida qarab, rivojlanishi o‘zaro bog‘liq bo‘lgan va bir-birini to‘ldiruvchi uchta:

1) madaniyat va madaniy merosga oid bilimlarni boyitish,

2) madaniyatni muhofaza qilish va qayta tiklash,

3) madaniyatlar muloqoti kabi yo‘nalishlardan

iborat deya hisoblaydi. Boshqacha aytganda, hozirgi vaqtda madaniy turizmning asosiy gumanitar funksiyalari, sifatida quyidagilar qayd etiladi:- madaniy-ma’rifiy va ta’limiy;- madaniy muhofaza va saqlash;

- aloqalar o‘rnatish va tinchlikparvarlik. G.Karpov. L.Xorovalar esa tarixiy va madaniy turizmni “Kishilarning yangi axborot, tajriba va taassurotlarga ega bo‘lish uchun madaniy diqqatga sazovor joylar, muzeylar va tarixiy joylar, san’at galereyalari, musiqa va drama teatrlari, konsert maydonchalari, ijrochilik san’ati, klassik qadriyatlar hamda tarixiy merosni aks ettiruvchi mahalliy

aholining an'anaviy dam olish hududlari, innovatsion badiiy ijodiyot uylariga tashrif buyurishi" deb hisoblaydilar"- deya takidlaydi.Mamlakatimiz Siyosiy va huquqiy omillar:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Vazirlar Mahkamasining (O'zbekiston Respublikasining "Turizm to'g'risida"gi qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Turizm, sport va madaniy meros sohalarida davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PF-6199 sonli Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Buxoro, Samarqand, Xiva va Shahrisabz shaharlarida xavfsiz turizmni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi 939-son qarori.) Sohaga oid boshqa farmonlar Prezident va hukumat qarorlari (jumladan litsenziyalar va ruxsatnomalar berilishini yengillashtirilishi);- Mamlakatdagi siyosiy barqarorlik ta'minlanganligi;

- YUNESKO Xalqaro tashkilotining mamlakatimizdagi tarixiy arxeologik yodgorliklar va madaniy san'at asarlarini tiklash, saqlash va muhofaza qilish bo'yicha aniq mexanizm va dasturlarning mavjudligi;- 90 ta mamlakat sayyohlariga O'zbekistonga vizasiz kirish rejimining o'rnatilishi;- Mamlakatda barqaror tinchlik ta'minlanganligi hamda jinoyatchilik darajasining pastligi;- O'zbekiston tashqi siyosatining oshkoralikni ilgari surishga hamda mintaqaviy va ko'p tomonlama o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga qaratilganligi;

- O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash bo'yicha tizimli ishlar olib borilishining yangi mexanizmi joriy etilgani;- davlat boshqaruvida ochiqlik, shaffoflik va hisobdorlik mexanizmlarining shakllantirilishi;

- O'zbekistonda 2017 yildan boshlab "Xavfsiz turizm" konsepsiyasi va standartlarining joriy etilishi;- Pandemiya sharoitida chegaralarning yopilishi natijasida turistlarning erkin sayohat qilishning taqiqlanishi.

Xulosa va takliflar

Tarixiy-madaniy turizm obidalaridan samarali foydalanish imkoniyatlarini tadqiq etishda, ulardan samarali foydalanish oshirish yo'llari, ularga ta'sir etuvchi omillar va ularni aniqlash, hamda turistik resurslardan foydalanish imkoniyatlarini baholashда resurslarni guruhlarga ajratish hamda ularni saqlash, qayta tiklash faoliyatining indikativ ko'rsatkichlarini aniqlash zarur.

Sohaning iqtisodiy samaradorligini oshirishning nazariy va amaliy jihatdan o'rganish natijasida quyidagi xulosalarga kelindi va tavsiyalar ishlab chiqildi:- muzeylar va madaniy meros obyektlariga sifatli va namunali xizmat ko'rsatishni takomillashtirish va bu orqali ularning obro'sini mustahkamlash;- mamlakatning tarixiy merosini jahon turistik bozorida namoyish etishda xalqaro ko'rgazma, konferensiya, festival kabi madaniy tadbirlarni tashkil etish;- arxeologik yodgorliklarning tarixiy madaniy turizm sohasidagi rolini sezilarli darajada oshirish orqali, ularni xorijiy va mahalliy turistlar orasida brend darajasiga yetkazish;- arxeologik yodgorliklarni qisman (konservatsiya va restavratsiya) qilib muzey ko'rgazmasiga tayyorlash;- sayyohlar uchun xalq amaliy san'ati markazlarida mahorat darslarini tashkil etishni yo'lga qo'yish bilan milliy hunarmandchilik an'analarini dunyoga tanitish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O’zbekiston Respublikasiнинг “Turizm, sport va madaniy meros sohalarida davlatboshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to’g’risida” gi PF-6199- farmoni. //www.lex.uz2. O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Buxoro, Samarqand, Xiva va Shahrisabz shaharlarida xavfsiz turizmni ta’minlash chora-tadbirlari to’g’risida”gi 939-son qarori. 23.11.2017 yil// https://www.norma.uz

3.Ro’ziyev Sh. “O‘zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirishning tashkiliyiqtisodiy mexanizmini indikativ boshqarish metodikasi” J. Экономика финансы.https://cyberleninka.ru/4. Тухлиев Н., Таксанов А. Экономика большого туризма. Т.: «Узбекистон миллий энциклопедияси», 2001. — 208с. Стр. 135. Норчаев А. Ўзбекистонда covid-19 пандемиясининг туризмга таъсириниюмшатиш йўллари. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 5, 2020.http://iqtisodiyot.tsue.uz/

WORDLY
KNOWLEDGE